

Sigmoid

Schrijf je in voor onze
**DIGITALE
NIEUWSBRIEF**
via sigmoidplan.be

DURMEVALLEI

Het Sigmoidplan is in de Durmevallei actief op verschillende locaties, verspreid over Hamme, Temse, Waasmunster, Zele en Lokeren. Overall beschermen we de omgeving beter tegen overstromingen en geven we de rivier- en valleinatuur een boost. Het Sigmoidplan wordt uitgevoerd door De Vlaamse Waterweg nv en Natuur en Bos van de Vlaamse overheid.

Ringdijken Klein en Groot Broek zijn rond

In Klein en Groot Broek gaan de voorbereidingen voor nieuwe getijdennatuur vooruit. De ringdijken rond beide gebieden zijn klaar en we hebben het oude huisvuilstort gesaneerd. Binnenkort zullen we 2 pompstations bouwen en in 2023 graven we de oude dijken af, met op 4 plaatsen een bres. Redenen genoeg om even poolshoogte te nemen.

Klein en Groot Broek worden ontpolderd. Dat betekent dat de Durme de gebieden opnieuw vrij in en uit zal kunnen stromen. Door de invloed van de getijden ontstaat er na verloop van tijd prachtige zoetwatergetijdennatuur, met slikken en schorren, waarin riet en wilgenvloedbossen groeien. De slikken en schorren vormen een waardevol leefgebied voor heel wat diersoorten. Ze vangen ook de kracht van het water

op. Zo helpen ze om de omgeving te beschermen tegen wateroverlast. Maar voor het zover is, staan er nog een aantal werken op de planning.

Sanering voormalig huisvuilstort

In het noorden van Klein Broek ligt het voormalige huisvuilstort van Elversele. Een klein deel van het aanwezige afval kon mogelijk het grondwater of de bodem verontreinigen. Dat afval

hebben we inmiddels laten uitgraven en wegvoeren. Het afval dat er nu nog ligt, vormt geen risico op verontreiniging. Na goedkeuring van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij hebben we het grondig afgedekt. Zo kan er zeker geen verontreiniging in het water terecht komen als het gebied weer onder invloed van het getij komt te staan.

>>

Nieuwe sluisen in De Bunt
PAGINA 3

Overgangsbeheer & topnatuur
PAGINA 4

Nieuwe speelbos Driegoten
PAGINA 5

Beschermd door ringdijken

Rond Klein en Groot Broek hebben we nieuwe dijken gebouwd. Die zijn sterk genoeg om het water van de Durme in alle omstandigheden tegen te houden. Zelfs bij stormtij, als de combinatie van springtij met een noordwesterstorm op de Noordzee voor heel hoge waterstanden zorgt. Boven op de ringdijken komt een halfverhard jaagpad. Zo kunnen fietsers en wandelaars genieten van de getijdennatuur en van de Durme. Voor snelle fietsers en onderhoudsvoertuigen is er een geasfalteerde dienstweg voorzien aan de landinwaartse kant van de ringdijken. Daar hebben we ook ringgrachten aangelegd om regenwater uit de omgeving te verzamelen. Binnen-

kort bouwen we nog 2 pompstations die bij hevige regenval het overtollige water naar de gebieden zullen overhevelen en zo naar de Durme brengen.

De laatste loodjes

In 2023 is het project klaar. Dan verlagen we de oude dijken langs de Durme met 1,5 meter en graven we op 4 plaatsen bressen en geulaanzetten. Vanaf dan zal de rivier op het ritme van eb en vloed de gebieden in- en uitstromen en kan de transformatie van Klein en Groot Broek beginnen. Tijdens het bouwproces van de pompstations, de afwerking van de spoorwegdijk en de heraanleg van de Beerkaaisite voorzien we telkens omleidingen. In een eerste fase werken we aan de ringdijk en is

de bestaande dijk toegankelijk. In een tweede fase is de Durmedijk aan de beurt en is de ringdijk weer toegankelijk.

Europese steun

Met het Sigmaplans wapenen we de Scheldevallei beter tegen de gevolgen van de klimaatverandering, zoals de zeespiegelstijging en periodes van hevige neerslag. In Europa wordt het Sigmaplans als een voorbeeldproject beschouwd. Daarom kunnen een aantal Sigmagebieden, waaronder De Bunt, Klein en Groot Broek, rekenen op bijkomende financiering van Europa via het project LIFE Sparc (life-sparc.eu).

Druk in de weer met wetlands

Ook in de wetlands Weijmeerbroek en Bulbierbroek zitten we niet stil. In Weijmeerbroek hebben we sloten geruimd en de oevers van de grachten aangepakt. Door zacht hellende oeverzones aan te leggen, ontstaat er ruimte voor moerasvegetaties. Her en der ontstaan er ook mooie rietgordels langs de sloten. In Bulbierbroek zijn we bezig met de verwerving van de laatste percelen. We hopen dat we op korte termijn de werkzaamheden kunnen voorbereiden. Daarnaast zijn we bezig met de opmaak van een beheerplan voor Weijmeerbroek en Bulbierbroek. Ondertussen heeft de natuur niet gewacht. Recent werden de grauwe klauwier en de woudaap, twee bijzondere vogels, in het Weijmeerbroek gespot.

Nieuwe sluizen in De Bunt zo goed als klaar

Aan natuurgebied De Bunt in Hamme is de bouw van 2 sluizen bijna afgerond: een uitwateringssluis in de Scheldedijk en een in- en uitwateringssluis in de Durmedijk. Langs de in- en uitwateringssluis stroomt tweemaal per dag op het ritme van het getij rivierwater in en uit het gebied. Daardoor ontwikkelen zich slikken en schorren met riet en wilgenvloedbos. Het gebied wordt zo een echte klimaatbuffer.

Hoe werkt het?

De Bunt wordt een gecontroleerd overstromingsgebied met gereduceerd getij (GGG). Bij stormtij zal het gebied rivierwater opvangen, om zo de Schelde- en Durmevallei beter te beschermen tegen wateroverlast. Een ringdijk schermt hier het achterland af en een lagere overlooptdijk, waar water over zal stromen bij stormtij, scheidt het overstromingsgebied van de Schelde.

In een GGG wordt het getij gedempt binnengelaten via sluizen. Een in- en uitwateringssluis regelt de aanvoer van het

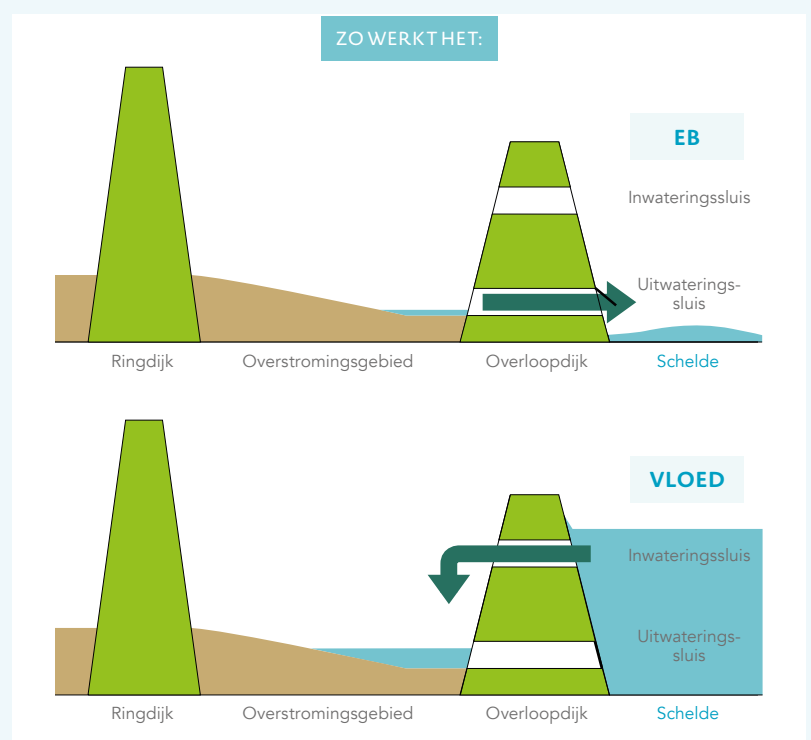
inkomende water, een uitwateringssluis regelt de afvoer van het uitgaande water. De inwateringssluis is zo afgesteld dat ze bij een normale vloed een beperkte hoeveelheid water binnenlaat. Net genoeg om de ontwikkeling van slikken en schorren op gang te brengen. Bij laagtij vloeit het water weer langzaam terug naar de Schelde en de Durme.

De bouw van deze sluizen is nu bijna afgerond. Vanaf 2022 zetten we de laatste stappen in dit

project: dan sluiten we de ringdijk en leggen we overlooptdijken aan.

Genieten van de natuur

Door het getij weer in het gebied te laten, wordt de natuur in De Bunt nog mooier. Omdat het overstromingsgebied maar enkele keren per jaar in werking treedt, kan je de rest van het jaar de zeldzame slikken en schorren bewonderen. Dat doe je vanaf de ringdijk en de dijken langs de Schelde en de Durme. Die zijn toegankelijk voor wandelaars en fietsers.

Overgangsbeheer zorgt nu al voor topnatuur

Dit voorjaar werd Klein Broek in Elversele (Temse) gecontroleerd onder water gezet. Zo ontstonden op ruim de helft van Klein Broek ondiepe waterpartijen en uitgestrekte plas-draszones. "Sindsdien is het gebied getransformeerd van vervuigd grasland naar een topnatuurgebied voor doortrekkende watervogels. Ook het Meulendijkbroek in Groot Broek is nu al een paradijs voor vogelspanners", vertellen André Verstraeten, vogelkenner bij vzw Durme, en Joris Everaert van de Vogelwerkgroep Durmevallei.

Purperreiger

Bijzondere natuurwaarde

Zowel Klein als Groot Broek hebben al een overvloed aan watervogels mogen verwelkomen. Van winter- en zomertalingen over krak- en kuifeenden tot kemphanen en watersnippen. Maar ook de tureluur, de kluut, de purperreiger en het porseleinhoen zijn hier al opgedoken. De kers op de taart? "Dat zijn de lepelaars die in het voorjaar hun nest bouwden op een van de rieteilanden in het Meulendijkbroek in Groot Broek", aldus vogelkenner André Verstraeten.

"Met een drone stelden we 10 nesten vast. Begin juli waren er nog minstens 7 bewoond. Tijdens de controle zagen we ook al verschillende jongen, waarvan enkele met succes waren uitgevlogen. Het Meulendijkbroek komt

zo in een korte lijst van broedplaatsen met meerdere koppels lepelaars in Vlaanderen. Dat toont meteen ook de onschatbare natuurwaarde van het gebied aan."

Verwachtingen overtroffen

"Bij het uitstippelen van het overgangsbeheer in Klein en Groot Broek waren wel wat natuurdoelen gesteld, maar deze resultaten overtreffen alle verwachtingen", zegt Joris Everaert van de vogelwerkgroep Durmevallei. "Het geeft ook

Porseleinhoen

al een glimp van wat we hier over enkele jaren mogen verwachten. Dan zal dit natuurparadijs zich over een nog grotere oppervlakte uitspreiden."

Lepelaar

© Marc Sloopmakers

Galloways

Natuurlijk onderhoud door galloways

Totdat De Bunt als overstromingsgebied in werking treedt, zet Natuurpunt op vraag van De Vlaamse Waterweg nv galloways in om het terrein te onderhouden. Galloways kunnen namelijk ruigere vegetatie aan. Met hun graasgedrag bewaren ze de open graslandvegetatie en verhinderen ze verbossing. De galloways blijven in principe staan tot maart. Voor het begin van het broedseizoen worden ze teruggebracht naar de Kalmthoutse Heide, om broedende vogels niet te storen. Tijdens de zomer, na het broedseizoen, worden er koeien op het terrein gezet. Pas in de winter keren de galloways terug.

Plezier voor jong en oud in nieuwe speelbos Driegoten

In april werd het nieuwe speelbos Driegoten geopend in Hamme. Schepen van Openbare Werken en Groenvoorziening Koen Mettepenningen maakte de ontwikkeling van het speelbos van dichtbij mee: "Het speelbos kwam er na een vlotte samenwerking. En het resultaat, dat mag er zijn. Kinderen kunnen hier hun fantasie de vrije loop laten en ongestoord ravotten."

Sterke samenwerking

In het kader van het Sigmapijn worden in Hamme verschillende werken uitgevoerd om de waterveiligheid te verbeteren. Deze werken vormden ook de ideale kans om na te denken over een nieuwe recreatieve invulling van het gebied. "Zo ontstond het idee voor een speelbos", vertelt Koen Mettepenningen, schepen van Openbare Werken en Groenvoorziening in Hamme.

"Het domein beslaat 1,4 hectare. Voor de ontwikkeling van dit bos werkte de gemeente Hamme samen met Natuur en Bos van de Vlaamse overheid, De Vlaamse Waterweg nv en Regionaal Landschap Schelde-Durme. Zelfs in tijden van corona verliep de samenwerking heel vlot. We konden namelijk makkelijk al eens vergaderen op locatie, in het bos."

Onbezorgd ontspannen

Ook over de inrichting van het bos werd samen beslist. "We wilden het zo natuurlijk mogelijk houden. Geen uitgebreide speeltuigen, maar wel inspiratie voor kinderen om zelf aan de slag te gaan met en in de natuur. Denk aan open plekken en materiaal om kampen te bouwen." Voor die

inspiratie deden ze ook beroep op kettingzaag-kunstenaar Carving Koen. Hij maakte houten sculpturen, ook met hout dat hij daar zelf vond.

Naast kinderen kunnen ook ouders hier ontspannen. "Op het jaagpad boven op de Schelgedijk staat een picknicktafel. Ouders kunnen hier rustig zitten aan het water, terwijl de kinderen spelen in het bos. Dat is groot genoeg om plezier te maken, maar ook klein genoeg om het overzicht te bewaren."

Grafsite van 1.400 jaar oud ontdekt in Klein Broek

Tijdens de Sigmawerken in Klein Broek in Elversele (Temse) stuitten archeologen op een wel heel bijzondere vondst. Op een kleine zandrug ontdekten ze een Merovingisch grafveld met 54 graven die dateren van de 6de eeuw na Christus. Archeoloog Bert Mestdagh van Monument Vandekerckhove was erbij: "In Vlaanderen vind je niet veel grafvelden zoals dit."

Versierd bronzen handvat

Versierde mantelspeld (of fibula) uit brons

Schijffibula met ingelegde steentjes

Gesp uit brons

Graven en grafgiften

In het kader van de omgevingsvergunning voor de Sigmawerken in Elversele moest er een archeologisch onderzoek gebeuren. Dat begon met een proefsleuvenonderzoek en mondde uit in een effectieve opgraving. "Op basis van dat proefsleuvenonderzoek wisten we dat we een Merovingische begraafplaats konden verwachten. Dat was ook niet zo verrassend. In die periode werden mensen vaak begraven op rivieroeveren of valleiflanken", vertelt archeoloog Bert Mestdagh.

Gedurende 2 maanden werden alle graven opengelegd. "We zijn heel voorzichtig dieper en dieper gegaan, totdat we de eerste contouren van de graven tegenkwamen. Door de zure zandgrond lagen er geen skeletten meer in. Veel grafgiften waren ook sterk aangestast. Alles dat we vonden in de graven, hebben we voorzichtig vrij gelegd en geregistreerd."

Graf met lijkschaduw

Van veldwerk tot rapportage

Maar wat vonden de archeologen nu allemaal? "Het gaat om 54 graven van mannen, vrouwen en kinderen. In de graven van de mannen vonden we doorgaans wapens, zoals zwaarden en dolken, in die van de vrouwen sieraden, zoals amuletten en kralen."

Na het veldwerk en de verzameling van alle gegevens begon de rapportage. "Daar zijn we nu al 2 jaar mee bezig. De basisgegevens zijn snel verwerkt, maar we moeten ook natuurwetenschappelijk onderzoek doen om chemische samenstellingen en ouderdom te bepalen. Daarvoor moeten we monsters rondsturen naar experts en wachten op hun bevindingen. Die worden dan gebundeld in een rapport. Dat willen we tegen het einde van dit jaar afwerken."

En wat gebeurt er met de vondsten? "Die worden nu geconserveerd. Ze moeten terug schoongemaakt worden en wat verroest is, moeten we weer in de juiste vorm slijpen. Nu liggen ze nog in ons depot maar het is de bedoeling dat ze in het Onroerenderfgoeddepot Waasland in Sint-Niklaas terechtkomen. Daar kunnen ze dan ook eventueel tentoongesteld worden in het museum."

CONTACT

Meer informatie over dit Sigmaproject vind je op www.sigmaplan.be

Met vragen kan je terecht bij:
De Vlaamse Waterweg nv
Afdeling Regio Centraal
info@sigmaplan.be
03 224 67 11

Natuur en Bos van de Vlaamse overheid
scheldeproject.anb@vlaanderen.be
09 276 20 46

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever:
De Vlaamse Waterweg nv
Afdeling Regio Centraal
Ir. Wim Dauwe
Lange Kievitstraat 111-113 bus 44
2018 Antwerpen

Redactie
RCA
Uitgave november 2021
Gedrukt op gerecycleerd papier

Copyright beelden:
De Vlaamse Waterweg nv,
Natuur en Bos van de
Vlaamse overheid, Vilda